

Inhoud

Voorwoord: Het perpetuum mobile van de leugen	9
I. Nestors van de ruimtevaart (1931–1945)	13
II. De Amazonen (ca. 455 v.Chr.)	31
III. Amerikaanse Burgeroorlog (1861–1865)	47
IV. De Guldensporenslag (1302)	75
V. De onbemide van God (ca. 930)	101
VI. ‘Sink the <i>Bismarck</i> ’ (1941)	121
VII. Santo Tomás de Castilla (1840–1854)	143
VIII. De Gallische Oorlog (58-51 v.Chr.)	165
Nawoord: ‘Een vrucht van de cultuur’	187
Verantwoording	189
Interviews en correspondentie	193
Namenregister	195
Trefwoordenregister	199

Voorwoord: Het perpetuum mobile van de leugen

‘Wee de overwonnenen.’
(Brennus, 387 v.Chr.)

Omdat leugen en bedrog eigen zijn aan de mens, bepalen deze diepgewortelde ondeugden mede de geschiedenis. Niet enkel de profane wereld gaat gebukt onder een duizendjarige leugenlast, ook de religieuze.

Grondig wetenschappelijk onderzoek bevestigt de alom aanwezigheid van leugen en bedriegerij in de samenleving. Op honderd proefpersonen blijkt er gemiddeld slechts één vrij van leugen. De overgrote meerderheid (94 procent) bezondigt zich aan wat specialisten maatschappelijk aanvaard liegen noemen en 5 procent van de ondervraagden behoort tot de pathologische leugenaars.

Dat politici meer liegen dan de leden van het kiezerskorps, doet geen wenkbrauwen fronsen, maar dat intelligente mensen meer liegen dan minder begaafden is eerder verrassend. Extraverte personen zouden sneller een loopje met de waarheid nemen dan introverte. Eenzelfde tendens geldt tussen kapitaalkrachtige en minder gefortuneerde personen.

Misleiding, het manipuleren van waarheid en objectiviteit, is deel van de kleinste samenlevingsstructuur: het paar. Binnen gezinnen, families en grotere verbanden groeit evenredig met het aantal personen de diversiteit aan leugens en bedrog.

Psychiaters en andere deskundigen onderscheiden meerdere categorieën van bedriegerij, waaronder het liegen om bestwil. De leugen als middel geen gezichtsverlies te lijden. Het aanwenden van onwaarheden met het inzicht schade te berokkenen. Veinzen omwille van al dan niet omliggende onbewuste en bewuste psychische ziektebeelden.

Geesteszieken, onder wie lijdens aan waanvoorstellingen, worden bij de pseudologische leugenaars gerekend, psychopaten en narcisten ressorteren onder de noemer pathologisch leugenaar. Vooral deze laatste vorm van liegen is er de oorzaak van dat de wereld door leugen en list wordt beheerst.

Het nefaste concept is stereotiep: politieke of religieuze leiders, hun secondanten en volgelingen, die zich in zelf opgewekte begeestering verliezen. Hierbij worden de doctrine en structureel noodzakelijke dogma's de stuwende krachten die tot het partij-, respectievelijk geloofsideaal moeten leiden.

Het blind geloof en vertrouwen in de eigen theorie, het opzet, de propaganda, de status tot een uitverkoren volk te behoren, maakt van de individuen van de verschillende geleidingen een makkelijk te kneden massa die de pathologische, mogelijk pseudologische leugenaar tot verlicht leider verheft.

Wandaden van het collectief worden heldendaden. Nederlagen krijgen de verblindende uitstraling van overwinningen. De leugens van de leider(s) of profeet worden door de aanhangers tot credo verheven. De propaganda en de profane en religieuze denktanken spuien en herhalen wat de volgelingen willen horen. Bewijzen van het tegendeel worden weggehoond.

Het perpetuum mobile van de leugen overspoelt de doctrines en lijken van de vijanden. De vrucht van de overwinning overwoekert alle waarden. Het is de tegenstrever die moordt en afslacht. De leiders van de tegenstanders zijn oorlogsmisdadigers. Ze moeten terechtstaan. De eigen helden betreden het walhalla van de rechtvaardigen. Roem is hun onsterfelijk deel. De waarheid wordt voor altijd uit haar verband gerukt, voor eeuwig begraven omdat ze door de overwinnaar wordt gepredikt en geheiligd. Leugen wordt synoniem voor objectiviteit, bedrog het tweelingwoord van waarheid.

De meeste historische onwaarheden zijn naar alle waarschijnlijkheid nog niet onthuld. De kans is groot dat het merendeel ervan nooit ontsluit zal worden. De beschutgodinnen van de leugen waken immers over de onschendbaarheid van de geschiedkundige en religieuze theorema's en dogma's die de natie en/of kerk eigen zijn. Vaders des vaderlands, messiassen en profeten verantwoorden zich niet tegenover wie naar hen opkijken, hen eren en aanbidden.

Keizers, koningen, veldheren, pausen en sjeiks verheffen zich altijd boven wat gewone stervelingen misleiding noemen. Ze promoveren slagvelden tot velden van eer, overkoepelen de zeven hemelen met het paradijs. In dienst van vaderland en kerk worden honderdjarige moeders maagd, hervinden verhakselde lijken de eeuwige jeugd. In dienst of tot glorie van natie en God is de leugen de taal van de opponent.

De overwinnaar onderscheidt zich met de attributen van Veritas, de spiegel en de palm. De volgelingen van de godin van de waarheid zijn herkenbaar aan hun ziende blinde ogen en niet langer denkende geest. De triomfators verzwelgen in 'wij'-populisme.

Sinds Eva's leugen de wereld der goden trof, gleed de mens af naar wat hem onderscheidde van het dier: bedrieglijkheid, zwendel, schijn, huichelarij en komedie. Deze door de maatschappij op zich veroordeelde zwakheden brachten de mens blijvende wereldlijke en hemelse erkenning. Ze schonken hem ook rijkdom, economische, politieke en religieuze overwinningen.

Vae victis (Wee de overwonnenen) werd de slagzin en lijfspreuk van iedere veroveraar en leider die het lukte zijn rivaal op de knieën te dwingen. Eergevoel, strijden met gelijke wapens en andere vormen van soldateske of geestelijke ethiek ebden weg op de golven van de tijd en vergetelheid.

Tallose wereldse en religieuze leiders maakten zich door de millennia heen schuldig aan de laagste praktijken om hun profaan of heilig doel te bereiken. Talrijke verhalen nederlagen, pyrrusoverwinningen, complotten en manipulaties vervalsen de geschiedenis. Omdat het bedrog voor het merendeel door winnaars en machtige verliezers in scène werd gezet, misleiden overlevering en traditie de publieke opinie.

Anders dan bij de leugens die ten onrechte als geschiedkundige waarheden worden omhelsd, komt het sporadisch voor dat sagen worden erkend als semi- of onderbouwde historische feiten. De aanhoudende progressie binnen de archeologie, het DNA-onderzoek en andere wetenschappelijke disciplines, tekent voor deze gunstige evolutie.

In *Het leugenboek, misvattingen en bedrog in de geschiedenis* selecteerde ik 'leugens' en 'waarheden'. Ik maakte een selectie van een zo breed mogelijk spectrum aan onderwerpen over tijd en culturele, religieuze en politieke grenzen heen.

Ik ben er zeker van dat een groot aantal behandelde items, ook al hadden ze eeuwen of langer geleden plaats, de lezer als bekend, actueel zullen overkomen. Wat Mozes, Julius Caesar, Mohammed en Karel de Grote motiveerde, sluit aan bij wat gisteren Napoleon I en Adolf Hitler, vandaag Vladimir Poetin of paus Franciscus ambiëren. Vanwege hun parallellen met vandaag betreed ik het terrein van ivoren torens en heilige huisjes. Dit doe ik niet met voorbedachten rade. Het zijn de historische personages en feiten op zich, die de impuls vormen tot deze acties en interacties.

Omwille van de toegankelijkheid en vlotte leesbaarheid onthield ik me van voetnoten. Om dit hiaat op te vangen, voorzag ik in ruime personen- en trefwoordenregisters. Wanneer het relevant was personen in hun tijdsgeest te plaatsen, vermeldde ik geboorte- en sterfdatum achter hun eigennaam. Griekse persoonsnamen verlatijnste ik niet. Afrikaanse en Aziatische plaatsnamen verwesterde ik ter wille van de bevattelijkheid. Afkortingen zoals USAF of RCAF licht ik niet toe in de moedertaal, maar vertaal ik vrij tussen haakjes in het Nederlands: successievelijk (Luchtmacht Verenigde Staten), (Canadese luchtmacht). Letters die binnen een militaire context naar merken verwijzen, zoals ME en FW, vervang ik door de niet afgekorte merknaam: Messerschmitt en Focke-Wulf. Geromaniseerde en geermaniseerde eigennamen vermijd ik, Oudnederlandse en archaische teksten wijzigde of verduidelijkte ik waar nodig omwille van de leesbaarheid.

Ik ben ervan overtuigd dat u na het lezen van dit boek het verleden en de actualiteit anders zal ervaren omdat het heden door gisteren wordt verklaard en vandaag morgen voorspelt. Zoals bij elk boek en bij elke gelegenheid nodig ik u graag uit onze dialoog voort te zetten via janssens.ugo@skynet.be.

Ik wens u veel leesgenot en dank u voor uw interesse,
Ugo Janssens